

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 44, GOD. III, BEOGRAD, UTORAK, 29. APRIL 2008.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 13. maja

UVODNA REČ

Redakcija **Betona** upućuje podršku svom saradniku Andreju Nikolaidisu, piscu, publicisti i uredniku časopisa *Plima plus*, koji se našao u nezavidnom položaju posle odluke Višeg suda u Podgorici da prihvati žalbu na prvobitnu oslobađajuću presudu, po tužbi uglednog srpskog nacionalnog umetnika Emira Nemanje Kusturice. Kako je nac-uglednik pretrpeo znatne „duševne boli“ zbog teksta „Dželatov šegrt“ objavljenog u *Monitoru*, autor teksta Andrej Nikolaidis i nezavisni nedeljnik *Monitor* osuđeni su na novčanu kaznu od 12.000 evra. Najoštrije protestujemo protiv ove odluke koja drastično ograničava slobodu javne kritike. Niko ne sme da bude osuđen zbog izražavanja vrednosnog suda, ni onda kada on nosi političke implikacije. Upozoravamo da ovakva presuda otvara vrata za čitavu reku-ponornicu „duševnih boli“ raznih nacionalnih umetnika, u kojima naš region ne oskudeva. Da uzgred podsetimo, rečeni nac-uglednik Nemanja pokazao je da ni malo nije gadljiv na otvoreno političko i stranačko svrstavanje u nadahnutom govoru koji je 21. februara održao na prvom predizbornom mitingu narodnjačko-radikalne formacije. Želimo i da uputimo protest onim srpskim institucijama koje bi po prirodni stvari trebalo da se osepe prozvanim i pozvanim da reaguju, a koje sanjalački blude i čute.

MIXER

Aleksandar Novaković: Nebesni Ljotičev Trinidad

CEMENT

Saša Čirić: U svetu caruje drugarstvo

ARMATURA

Bojan Tončić: Pozivar je srce Srbije

VREME SMRTI I RAZONODE

Recycle Bin Laden: Ja opet biću vlast

BULEVAR ZVEZDA

Marojević, prof. dr Radmilo

Ujedinjeni protiv fašizma

DEKLARACIJA FORUMA PISACA O NEPRISTAJANJU

Događaji na ulicama Beograda i drugih gradova između 17. i 21. februara ove godine nedvosmisleno su pokazali da je srpska politička elita, sada doduše tek „tehnička“, u svojoj osnovnoj retrogradnosti na odgovarajući povod spremna da skinje rukavice salonskog nacionalizma i otvoreno se upusti u degutantno politikanstvo i stranačko nasilje. Reprizirano „događanje naroda“ 21. februara, po svemu što se dalo videti i čuti, bilo je prvi predizborni skup sada aktuelene izborne kampanje, začinjen klerofašističkim ispadima i pretnjama.

21. februar vidimo i kao kulminaciju dosadašnje koliko-toliko diskretne i prećutne, ali uporne podrške koju onaj bitan deo „tehničke“ elite pruža desničarskom ekstremizmu u Srbiji. Uzlazna linija te podrške može se pratiti kroz proglase desničarskih organizacija, poruke sa neonacističkih marševa, žigosanje političkih neistomišljenika i pozive na obračun sa njima, predloge za restrikciju slobode govora, sve do otvorenih fizičkih napada, demoliranja imovine, uništavanja

umetničkih dela, nasilnih prekida javnih tribina, slučajeva nacionalne i verske diskriminacije, provociranja ratnih sukoba na Kosovu. Sve to se sprovodi uz forsiranu medijsku relativizaciju događaja.

Sadašnje „vanredno stanje“ posledica je restauracije takozvane antibirokratske revolucije, jačanja populizma i nacionalizma i vraćanja u politički život onih antireformskih snaga koje su se posle atentata na premijera Đinđića rehabilitovale i preuzele dominantnu ulogu na političkoj sceni.

Mi, pisci različitih generacija okupljeni oko **Foruma pisaca** odbacujemo kulturni model zasnovan na nacionalizmu kao totalitarnoj svesti, na demagogiji i manipulacijama, na zloupotrebi demokratije i višepartijskog sistema, na uvođenju nasilja u politički život. Pozivamo sve one kojima je stalo do budućnosti Srbije, koji deluju u kulturi, da nam se svojim javnim protestima pridruže i tako izraze svoje neslaganje, nepristajanje i otpor sadašnjem stanju svesti političkih i intelektualnih elita Sr-

bije koje vode daljem jačanju agresivnog nacionalizma, u izolaciju i samoizolaciju.

Sadašnje prizivanje aveti prošlosti, poput ideja Nikolaja Velimirovića i Dimitrija Ljotića, prepoznatljiva je matrica koja je, ne jednom, obeležila svojim kobnim učinkom noviju istoriju Srbije.

Suprotstavimo se modelu partijske države, partijske kulture, izmišljanju i stvaranju spoljnih i unutrašnjih neprijatelja.

Razotkrijmo inerciju oportunističke i destruktivne namere agresivne desnice. Recimo da ne pristajemo, dok ne bude kasno!

Laslo Vegel, Mirko Đorđević, Predrag Čudić, Ibrahim Hadžić, Milan Đorđević, Filip David, Borka Pavičević, Nenad Prokić, Mirjana Miočinović, Mileta Prodanović, Borivoje Adašević, Bojan Tončić, Milica Jovanović, Vladimir Arsenić, Dragoljub Stanković, Siniša Tucić, Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić

Piše: Aleksandar Novaković

NEBESNI LJOTIĆEV TRINIDAD

Knjiga *Nove srbske drame* Isidore Bjelice i Nebojše Pajkića pripada onom delu naše pozorišne istorije koji se „nikad nije dogodio“. Posejana devedesetih godina, ova knjiga i dalje rađa svoje plodove u vidu mladih, „moralno viših“ fensi FDU-predatora kojima ključni bez ovakvih pisanija ne bi iznikli, a bez Nebojše Pajkića ne bi imali na koga da se pozovu kao na velikog gurua. Ali ovako u *Novoj srbskoj dramati* dobiše ne jednog, već dva proroka sa torbom punom nadriekarija umotanih u „Manifest nove srbske drame“, čiji su postulati „pravoslavni dogmatizam, estetika nacionalističkog patosa, folklorni kemp i subverzivni panestetski ekshibicionizam“, a neki od atributa „retrogradni avangardizam, hrišćanski fundamentalizam, beskompromisni rojalizam“.

TROPIKALIZAM ŠLJIVA-REPUBLIKE

„Bimujmo“ se u krvave devedesete. Gore Hrvatska i BiH, izdanci „izabranog naroda“ s neimarskim pregnućem podižu konclogore, divlja tribalni šovinizam. Ipak, u banana-republici pod šljivama, u gradu Beogradu, postoji oaza mira gde o svim navedenim gadostima nema ni slova. Doduše, ponekad, kad je vedar dan, čuli bi se topovi sa slavonskih ratišta ali, šta je to dok Hrvati ne mogu da dobrace? Na kraju krajeva, ko može da dobaci do Trinidada?

O čemu se zapravo radi? Bobi, tj. Robert Mitchum, pijucka, juri barske ženske i otkriva nam svoje Native American korene, a sve uz kalipso-muziku. A zašto? Zato što je Mitchum, glumac i hedonista, snimio opskurni kalipso album za koji se n-puta u životu javno zapitao šta mu je to koji falus trebalo. Sa dramaturške strane nema svrhe govoriti o nekoj konzistentnoj priči, radnji, bilo čemu. Može se autoru baš kao što se moglo i Bobiju da snimi kalipso-album. Ali, ako nema nikakve veze sa logikom ili umetnošću onda ova drama mora imati veze sa... politikom? Touche! Za početak, eto ga za barom, autorovim rečima, Crnja! Da li je ovo kalipso-mjuziklić ili rasistički minstrel-show sa američkog Juga?

Iznenadenja nam tek predstoje: Bobijeva devojka Džejn/Matilda je zatrovana zapadnom propagandom, dok Bobi dostojanstveno brani srpski narod i drži joj komplikovano genealoško predavanje. Tu se naravno provlači i priča o ratu u Hrvatskoj i BiH i očiglednoj ispravnosti „naše stvari“, koju elaborira Maksim, barman srpskog porekla. Parodija velikosrpske povesti, o zajedničkom poreklu Slovena i američkih domorodaca, priča je za sebe. Naime, iz Sibira su krenula dva kraka istog naroda - jedan na Zapad, to su današnji Sloveni, a drugi na istok pa preko Beringovog moreuza, to su današnji američki domoroci. Oba plemena su ugrožena od izumiranja, što zbog Kastera što zbog rata u Jugoslaviji. Vo vremena ono kad se igrala ova predstava, a iznad Srbije je bilo lakše videti pterodaktila nego JAT-ov avion, numerica „Ona ‘oće mambo“ nam se svima šimpanzasto pela na glave u senci imaginarnih kokosovih palmi.

LJOTIĆ IMMACULATE

Ako vas je *Trinidad* omamio onako kako je Roberta Mitchuma „radila džidža“, sledi nova doza koja daje kokainsku šovinističku nadmoćnost. Uz *Ljotića*, tragediju u tri čina iz pera Bjelice i Pajkića posvećenu „srbskim dobrovoljcima poginulim u svim otadžbinskim ratovima“, bićete „stoned immaculate“. Tu se na vrhu čarobne piramide harizmarha prve polovine dvadesetog veka smestio advokat smederevski, vođa ZBOR-a, Dimitrije Mitla Ljotić. Nije bitno što ova drama, sa strukturom koja pre odgovara filmu nego pozorištu, grandomanski koncipirana, zahteva ekstremno strpljenje čitaoca i broj glumaca dva „Baljšoj teatra“. Glavno je da je prava istina, „ona koja je skrivana od nas“, konačno izašla na videlo. A šta je „istina“ u ovom komadu?

Podsetimo se istorijskih činjenica. Ljotić je bio vođa i ideolog ekstremnog krila srpskih kolaboracionista, „ljotićevaca“, „crne avangarde“ ratne Srbije, klero-fašistoidne paravojne organizacije koja je, zajedno sa okupacionim trupama, progonila Jevreje, Rome i antifašiste. U predratnoj Jugoslaviji je kratko vreme bio ministar pravde u diktatorskoj vladi kralja Aleksandra. Priželjkivao je da postane

jedan od desničarskih harizmarha koji su, ugledajući se na Hitlera i Musolinija, terorisali političke neistomišljenike. Uprkos neuspesima na parlamentarnim izborima, verovao je da njegovo vreme dolazi. Nije dugo čekao - s okupacijom Jugoslavije aprila 1941. godine i docnijim formiranjem kolaborantske vlade postao je Nedićev saveznik. Stradao je pod nerazsvetljenim okolnostima u Sloveniji 1945. godine, a njegovo ime se dvaput povampirilo: jednom u Pajkićevoj dramati i drugi put pre šest godina sa incijativom lokalnih desničara da se po njemu nazove deo trga u Smederevu.

Na početku komada, u predugačkom monologu vladika Nikolaj Velimirović drži posmrtno slovo Ljotiću, i traži od Boga da ne uzima više, jer je uzevši Ljotića „uzeo previše“. A onda se nižu slike (flešbek, fleš forward, ad nauseam), sve luđa od luđe - Ljotić u prepirci sa Tolstojem, Ljotić kao požrtvovani član medicinskog osoblja, odvažni oficir u Prvom svetskom ratu, harizmarh kojem zavidi Hitler i za kojim uzdiše Leni Fon Rifenštal, mistik, metafizički batinaš, smerni hrišćanin koji utamničenim komunistima donosi hleb i orahe. Unisonost ZBOR-a, njegova silina, Ljotić kao slika i prilika Gospoda na zemlji i njegovi jurišnici kao andeoska vojska u stalnoj borbi sa „Crvenim Sotonom“ predstavljaju u ovom delu sirotinjski *Trijumf volje* sa sve lutkama. Spomenimo i druge predstavnike ultradesničarske Internacionale:

Kodreanua, vođu zloglasne rumunske „Gvozdene straže“, i Jukija Mišimu, japanskog pisca i pučistu. Otkud oni tu?

Autori prave distinkciju između Ljotića, Kodreanua i Mišime s jedne, i Musolinija i Hitlera s druge strane. Razlika je, navodno, jasna: Musolini slepo veruje u svemoćni državni mehanizam, a Hitler u paganske starogermanske mitove. Kodreanu i Ljotić su posvećeni hrišćani, pravoslavci, poseduju vertikalnu *Bog na nebu - vladar na zemlji* i veruju u mističnu misiju svojih naroda, te nemaju ništa sa Hitlerovom rasnom politikom kao što ni Mišimin operetski pokušaj puča nema veze sa pokoljima Kineza za vreme Drugog svetskog rata. Ova trojica traže samo povratak starih običaja i načina života. Kako onda objasniti to što su „ljotićevci“ radili isto što i nacisti? Kako objasniti Hrista sa kamom u zubima u kojeg su verovali? Objasnjenja nema, ali Ljotiću treba oprostiti. Bio je antikomunista i Srbenda. Revizija istorije opseda autore - proglasimo sve dosadašnje krivce za svece i obrnuto. Ljotiću ćemo dati legitimitet udruživanjem sa Dražom Mihailovićem. Tako su, bar na papiru, pomirena trojica antikomunista, Mihailović, Ljotić i Nedić, što predstavlja poziv na povezivanje svih kojima je Srbija na srcu (čitaj: duši), a nacionalno slepilo glavna vrlina.

NEBESKI OVERDOSE

Ako mislite da se ne može otići dalje od mrzilačke nirvane *Ljotića* onda se varate. Na redu je *Saga o UNPROFOR-u* Isidore Bjelice, melodramatična priča o dva brata do dva pobratima unproforska, Žanu i Filipu, Francuzima dalekog srpskog tj. afričkog porekla. Iako smešten u vreme skorašnjeg rata u Bosni, komad Isidore Bje-

lice nas vraća u prastara vremena kad su lesovima slovenskim vile hodile. Jedna od njih, Nebesna, prevodilac unproforski, devojka vođe četnika, Stevana, oživljava smrtno ranjenog Žana, i, gle čuda, zaljubljuje se u njega. Ali, Žan nije dovoljno Srbin (kleti većinski procenat francuske krvi), te njegovom greškom (izlanu se pobratimu svom) strada dve stotine srpskih civila. Filip (glavni negativac je, nimalo slučajno, afričkog porekla) životom plaća svoju izdaju ali, u isto vreme, od njegove ruke gine Nebesna. Žan se vraća svojim korenima i postaje četnik.

Dramaturški stabilnija od prethodnih komada, prošarana muzičkim numerama (recimo ona u kojoj srpski četnici pevaju: „Šubidua!“ u maniru doo-wop benda), ova drama je na ivici samoparodiranja. Zapravo, kad bismo ubacili nekoliko indikativnih replika ili neki kritički uvod umesto Manifesta, dobili bismo antišovinistička dela koja predstavljaju žestoku mada trapavo i spisateljski neutemeljeno izrečenu kritiku Miloševićeve kužine užasa.

Sa hedonističkog i pseudohrišćanskog u prethodne dve drame, fokus ovde prelazi na pagansko. Nebesna je simbol života, prirodnih sila, ljubavi i što je najvažnije - srpstva, onog izvornog, iz vremena kad su naši praoci zalutali u balkanskim gudurama. Kao simbol iskrivljene vizije „rasnog“ slovenstva (plavokosa, visoka, drusna nasuprot većinski tamnokosojoj populaciji), Nebe-

JURIŠ OGOLJENO PRIKAZUJE ONU ISTU ZVER KOJA SE NEVEŠTO SKRIVALA IZMEĐU REDOVA. TA NAPAST KIDIŠE NA SVE DRUGAČIJE, NA SVE NEBELO, NE-SRPSKO, NE-PRAVOSLAVNO I NE HAJE DA LI SU ONI KOJI ĆE OD NJENE ŠAPE STRADATI SRBI, HRVATI, BOŠNJACI ILI BILO KO DRUGI

sna svojim imenom predstavlja istovremeno ljubavnicu i majku (doji Žana svojim mlekom), nadahnuće, ideju vodilju, sveticu, ženski princip, matrijarhat naš drevni, Majku Zemlju i šta već ne. Nadmoćna u odnosu na muškarce (pogotovo zapadnjake), Nebesna predstavlja „emancipovanu“ Srpkinja koja gorljivo brani svoju krv i tlo.

Pravo lice Nebesne nije ni izbliza tako zavodljivo. To je nakaradna „Nebeska Srbija“ sa svojim „izabranim narodom“, koja je kao svaka krmača uživala daveći svoju decu, a tuđu volela još više od svoje. Nema ničeg lirskog ili romantičnog u šumetini punoj paramilitaraca, niti u zastrašujućem jurišu koji Žan vodi „za Nebesnu“. Bez zaklanjanja iza kafanske šege, propovedničkog tona ili silikona Samante Foks (fetiš američkog oficira - još jedan u nizu nepotrebnih dramaturških „rukavaca“), ovaj juriš ogoljeno prikazuje onu istu zver koja se nevešto skrivala između redova. Ta napast kidiše na sve drugačije, na sve ne-belo, ne-srpsko, ne-pravoslavno i ne hajde da li su oni koji će od njene šape stradati Srbi, Hrvati, Bošnjaci ili bilo ko drugi.

NEGDJE IZNAD PLANETA I IZVAN SEBE

Najlakše je reći: „Pa, da, tako je propao rokenrol. Provokacija koja je otišla predaleko. To je poza. Ko još doživljava takve stvari ozbiljno?“ No, problem je sledeći. Mi sve posmatramo iz današnje perspektive, iz benignih prozivanja na FDU: „Ko (ni)je pajkićevac?“, ili razgovora dokonih domaćica o najnovijem delu Isidore Bjelice. Na taj način okrećemo priču na malograđansko prepucavanje i sve maskiramo mutljagom beogradske čaršije. Druga glupost koja bi se mogla omaći bilo bi potcenjivanje i nipodaštavanje obrazovanja autora ove knjige, njihove verziranosti i prečnika kruga istomišljenika. Namena ovih drama nije bila toliko da budu igrane koliko da budu pročitane, naročito Manifesta, pravog „vjeruju“ desničarskih umetnika. Trebalo je poručiti da postoje urbani ekstremni desničari među umetnicima koji čvrsto stoje iza ideje „Velike Srbije“. Prava je istina da su devedesetih Pajkić i Bjelica bili zastupljeniji u medijima i sa mnogo većim uticajem na studente FDU nego danas, te da je njihov ekstremno desničarski stav sa aurom famoznog „Polit-Art“-a duvao vetar u mlohava miloševićevska jedra. Podrška onih koji su imali određeni urbani renome bila je itekako dobrodošla. Danas ovaj „dvojac bez kormilara“ duva u druga jedra koja nisu ništa manje crna, a možda će se okrenuti i u pravcu podrške nekoj od brojnih demokratskih partija, ko će ga znati? Sigurno je da je jedina uteha u javnoj sudbini drama iz ove knjige. Jer, ako su nacistički propagandni filmovi Rifenštalovali bili „remek-delo stvoreno od đavola lično“, onda su pisanija tandema Pajkić/Bjelica dela pripravnika za mesto šegrt Belzebubovih šegrti, ali je ova knjiga za jednu malu zemlju i kulturu kao što je naša daleko od zanemarljive nepogode. ■

CEMENT

Piše: Saša Ćirić

U SVETU CARUJE DRUGARSTVO

O kulturološkim stereotipima i humanosti

51-minutni dokumentarac Sonje Blagojević, *Moj drug Srbija* (Kewa production, 2007.) revitalizovao je rusovsku figuru, ili ako ćemo da budemo aktuelni i sasvim precizni, handkeovsku figuru intelektualca. Ova figura simbolizuje zapadnjačkog čoveka koji u kulturi rudimentarne drugosti prepoznaje netaknutost prvobitne ljudske prirode ili njenu izvornu čestitost koja više na Zapadu ne postoji. Više nego dodir ili ukrštanje kultura, jednostavna komparacija one sredine iz koje dolazi 30-godišnji klov, Džozef Aron ili Džo Mama (San Francisko, Kalifornija, SAD) i Srbije 2007. godine, pokazuje da ova figura markira pohvalu srpskoj kulturi kroz apologiju njene neposrednosti i „životnosti“.

Ističu se ležernost druge kulture, sklonost humoru i veselju nasuprot civilizaciji novca, kultu vremena i materijalističkoj spirali sticanja i uvećavanja stečenog. Nije nam namera da utvrđujemo koliko su nabrojane odlike i odnos „veće od“ stereotipni, odnosno dati iz sasvim lične vizure pojedinca. Teško da bi nam to i pošlo za rukom, budući da nam nedostaje relevantno iskustvo boravka u toj transatlantskoj „Novoj Indiji“. Ističemo samo činjenicu da Džo Mama u svom gradu i u svojoj „native“ sredini zauzima poziciju subkulture drugosti i da sa te pozicije posmatra Srbiju, svake godine na po nekoliko letnjih meseci dolazi u nju i oseća bliskost sa njom u toj meri da može da zamisli sebe da dođe i ostane da živi u Srbiji za stalno. Dakle, njegova pozicija je pozicija Drugog u vlastitoj sredini i ta pozicija se ne menja ni po njegovom dolasku u Srbiju. On u Srbiji nije svojim humanitarnim i alternativno umetničkim radom automatski postao „jedan od nas“, Srbin, ako ne po krvi i poreklu ono po izboru po srodnosti, po „srcu* i duši“. On ostaje američka drugost u drugoj sredini, drugost američke kulture u kulturnom miljeu koje vidi kao okruženje daleko manje korumpirano ili otuđeno od onoga što doživljava kao žižu same humanosti, od neposredne emocionalnosti, iskrenosti i prijateljstva. U tom smislu Džo Mama je srodan, recimo alterglobalistima i klasičnoj nju ejdž kritici savremene zapadne civilizacije.

Ako Džoa Mami ne smeta siromaštvo ili tehnološko kašnjenje u odnosu na sredinu iz koje dolazi, ostaje pitanje da li mu smeta svakodnevno emitovanje negativnih emocija, tragično ratno nasleđe, ksenofobija i međuetnička mržnja, koju ispoljavaju pripadnici naroda sa kojim oseća intenzivnu bliskost? O tome nema mnogo pomena u dokumentarcu Sonje Blagojević. Tek u dve usputne i pomalo digresivne rečenice Džo Mama u Srbiji najpre konstatuje jako prisustvo nacionalizma, a odmah potom i isto takvu „reakcionarnost“ (termin se objašnjava kao vrsta isključive reakcije na nacionalizam). Njemu se takva situacija generalno ne sviđa, on apeluje na prevazilaženje podela, ne upuštajući se u to na čemu je ta podela zasnovana i šta koje opredeljenje sadrži i znači. Da li se Džo Mama prihvata kao jedan od nas, kao „dobri Amerikanac“, Amerikanac koji je shvatio istinu o Srbima ili kao osećajan i human mladi čovek koji bez ikakvog interesa provodi svoje vreme u Srbiji, putujući od Beograda i zapadne Srbije do severnog, srpskog dela Kosovske Mitro-

vice, družeći se s decom i uveseljavajući ih kao jedan od njih? Bez sumnje, ima i jednog i drugog motiva.

Moj drug Srbija je topao i nepretenciozan film koji se trudi da prikaže lepšu stranu stvarnosti tamo gde je stvarnost sve samo ne lepa i lagodna za one koji žive, za srpske izbeglice na severu Kosova koji su ostali bez svojih domova, rodaka, komšija i bez svoje prošlosti. Ipak, ovaj film okamenjuje sliku koju Srbija ima o sebi samoj. To je slika Srbije kao otvorene, gostoprimljive, srdačne sredine, prirodno ksenofilne sredine, kojoj je sve zlo koje ju je snašlo došlo spolja, kao nešto nametnuto i strano, u čemu, kako se autorepcijski čini, nije bilo nimalo lične odgovornosti i inicijatorskog učešća. I sam stranac koji to nije, Džo Mama, klov-amater, prihvata takvu matricu srpske kulture, opšte veselje u Guči, pleh muzika, turbo-folk, ispraćaji u vojsku sa „četničkom“ popevkom, imperativno rakijanje protiv kojeg kao gost nema ništa. Takva kultura je nešto egzotično i drugo i nešto što ne ukida, ili ne dovodi u pitanje, utisak gosta o ljudskoj prirodi, izvornoj ili nekorumpiranoj, na koju je naišao u Srbiji, već ga, naprotiv, učvršćuje.

Most na Ibru nije pređen, tačnije, ne prelazi se da bi se družilo sa albanskom decom, posećuju se seoske sredine u Srbiji, odavno desetkovane i osuđene na odumiranje i kvaziurbanu ironijsku pogrdnu. To ne znači da je dokumentarac Sonje Blagojević propagandna „smicalica“ srpske strane, jer on svakako ima primarnu nameru da progovori o žonglerima i deci, o snazi i plemenitosti zabavljačkih performansa i o druženju koje ne priznaje nacionalne i kulturne granice. To je film koji ne zadire u uzroke i ne skenira rane; on traži da se ide dalje sa tim neželjenim prtljagom koji nam je natovaren. Osećamo da je ovaj film moguće i zgodno handkeovski instrumentalizovati kao storijsku o osvešćivanju jednog pripadnika zablude kulture, samim tim posredno kao ekranizaciju o simboličkoj ili moralnoj pobedi naše istine.

I kada se smejsmo sa simpatijama gledajući kroz pogled drugog na specifičnosti naše domaće kulture, ne smemo da zaboravimo da naša kultura nije samo to, *širok osmeh i zlatan zub* dobrodošlice i masovnih panadura, pohvala nevinosti i Kusturičin nadrealizam kao spoj iščašenog ludila i neokrjenog „genetskog“ humanizma. Svakako, za dokumentarac ove vrste koji za svoj podnaslov uzima geslo: „Svet u kojem je stranac prijatelj kojeg još nisi upoznao!“, pristup i slika koju film nudi je autorski adekvatan i umetnički uspeo. Za nas gledaoce koji živimo na dnu Evrope, na pragu samoizolacije i u stanju nacionalne isfrustriranosti, ovakva slika o Srbiji kao Tahitiju za Gogena ili terra novi za prve misionare, može da bude samo slika *izgubljenog raja*, slika prokockane šanse, ali i opasna uteha samozavaravanja ■

*

Srce je veoma važna metafora za Džoa Mamu. Na najčešće pitanje koje mu se postavlja u ovom filmu, koja je najveća razlika između savremene Amerike i Srbije, a samim tim zašto je on ovde i kako to da tako dobro govori srpski jezik, on odgovara jednostavno da ljudi tamo „nemaju srca“. Značajnije od izraza njegovog nesigurnog znanja srpskog jezika, koje se manifestuje u simpatičnim padežnim omaškama, jednostavnost odgovora upućuje na romantičarski bekground diskursa srca. Drugim rečima, lapidarnost neverbalnog umetničkog izraza Džoa Mame, saobrazan je njegovoj jednostavnoj klasifikaciji ljudi na one koji imaju i na one koji nemaju srca, odnosno idealno se uklapa u filozofiju humanističke emocionalnosti. Za ovu „filozofiju“, primarno, svi ljudi su braća ili svi ljudi su isti, a zapravo se ispoljava jako saosećanje za drugačije i udaljene kulture. Te kulture (sredine) mogu podsećati na neku od evolucionih faza koju je kultura iz koje dolazi „humani emocionalista“ već prošla, te je on u tom slučaju putnik kroz vreme, etnolog iz *vremenske mašine* Herberta Džordža Velsa. Druga varijanta je da putnik, odrastao i oblikovan u drugoj, razvijenijoj kulturi, sredinu u koju dolazi prepoznaje kao neku vrstu edenske društvene forme. Tu je stepen porodične i socijalne integritasnosti znatno veći, samim tim i briga za pojedinca i nadzor nad njim. Neuporedivo je veći i stepen manifestacije „prirodnosti“, tj. ljudskog ponašanja nepropuštenog kroz restriktivne filtere edukacije i socijalnih normi.

ARMATURA

Piše: Bojan Tončić

POZIVAR JE SRCE SRBIJE

ili mrtvački muštuluk

Nismo znali da su sela spaljena / Nismo znali da je srušen most / Reka blista ispod čizama / Čista voda, malo krvava / Idemo
(Milan Mladenović, EKV)

Evo nam ponovo profesionalnih rezervista na ulicama sa zahtevom da im se isplati jednokratna pomoć do datuma izbora, što bi valjda značilo da će to umeti da cene na biralištima. Dezerteri kojima je na ovom mestu posvećena dužna pažnja nisu protestovali, recimo zbog toga što su godinama bili nedostojni nasledstva, a dnevnice, preciznije noćnice, za zalaganje, strah i odvojeni život nisu zatražili ni pozivari, ta nezaobilazna karika balkanskih ratova devedesetih godina prošlog veka.

U to doba, kada nam je, čosićevski rečeno, strepnja bila dublja od nade, pozivar-amater se udobno smestio u naše živote i taj se soj ljudi definitivno profilisao kao personifikacija nove realnosti, glasnik smrti koju je srbijanska ratna mašinerija promovisala u patriotizam.

Bio je on i ranije tu, pored nas, nekakav tihi sused, činovnik, mašinbravar, nastavnik, obično ali ne i nužno oslobođen vojske, rečju čovek od poverenja, sa dobrim vezama kojima se da isposlovati takav status. Običan čovek koji je tek ponekad viknuo na ženu ili decu; uvek se ljubazno javljao, ničim se nije isticao. Znalo se, međutim, da njega ne treba ljutiti, jer ko zna čemu će valjati. Bolje je pozvati ga na kafu i saslušati njegove nebuloze o tome da, eto, stvaramo četiri države i da je situacija izuzetno složena, jer su ih juče zvali na razgovor i rekli im da budu spremni. Sve se to dešava dok diljem Srbije struji drhtaj „otkucali pozive“, a sa ekrana Vučelićeve televizije pljušte zadivljujući procenti odziva i podsećanje na zakonske posledice za neodazivanje.

Pozivara, dakle, po liniji subordinacije, poziva nadpozivar i on se prihvata posla s punom ozbiljnošću i odgovornošću, ali i latentnim strahom od lošeg učinka i kerova; nije ga stid da, višestruko motivisan, usred noći budi pošten svet i trenira strogoću. Motivi su jednostavni, a prvi je „bolje on nego ja“. Tu je i nesputani poriv za demonstracijom male vlasti koja je, knjige kažu, vazda bila najopasnija. Te sreće: „Nemoj komšinice, kako ni je tu, juče sam ga video na basketu“; „Bolje potpišite, nego da dolazi vojna policija“; ali i mogućnost da se nekom u vidu službene beleške („Nije na toj adresi“) pruži šansa, što ima svoju cenu. Ocenu „naročito se ističe“ zavredeli su mnogi. U

arhivi jedne organizacije za zaštitu ljudskih prava našao se i slučaj A. Đ, studenta Fakulteta likovnih umetnosti, kome je presuđeno sedam i po godina zatvora, a jedini dokaz protiv njega bila je konstatacija pozivara na poledini poziva „Ne otvara vrata, ali se iz stana čuju glasovi“. Epilog je bilo dvogodišnje skrivanje po podrumima do amnestije. Mnogi nisu bili te sreće, u Srbiji je 1999. bilo dvostruko više optuženih za izbegavanje vojne obaveze nego mesta u zatvorima.

Tako tihi sused postaje realizator volje suverena, ali i lokalni autoritarni gospodar života i smrti koji ima mogućnost da ispolji vlastitu frustriranost, mržnju, netrpeljivost prema kosijanerima, pankerima, uglednim ljudima različitih provenijencija, biciklistima

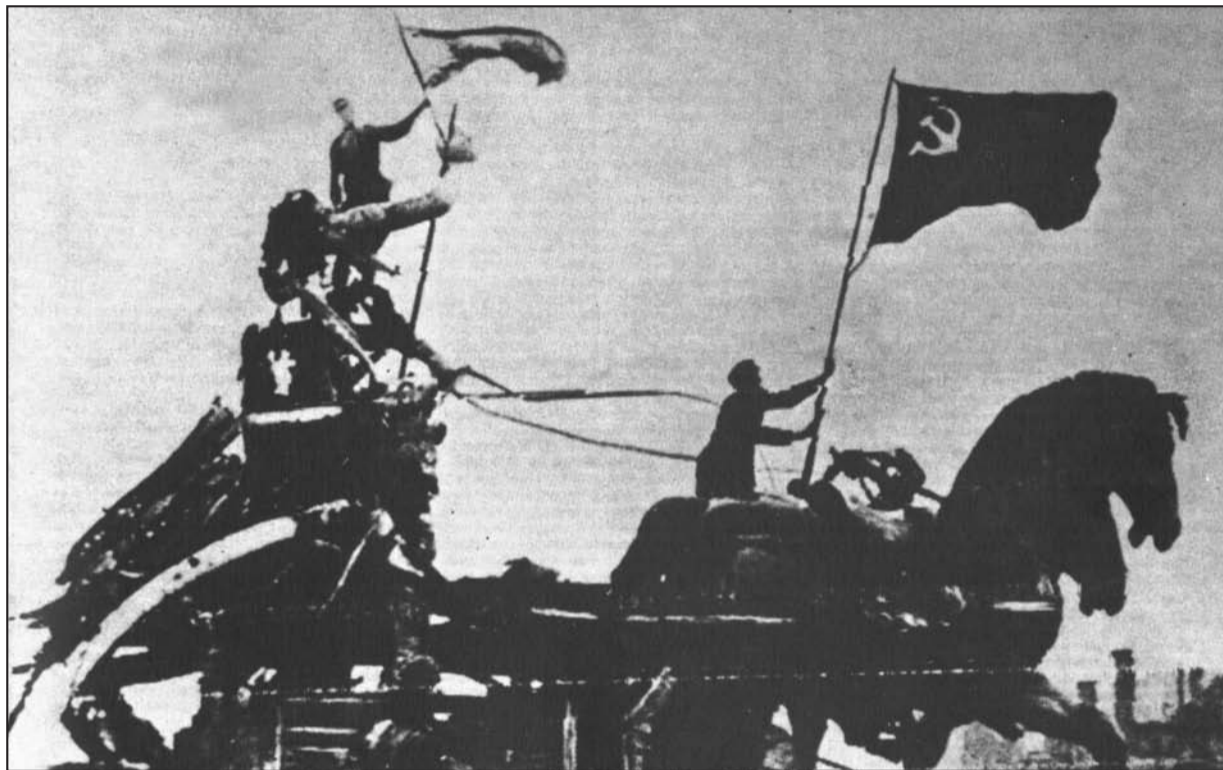
(„Daće Bog da se ne vrate“) koje zapravo nije mogao da smisli, jer su lepši, pametniji, uspešniji, normalniji. Činjenica da su neki netipični pripadnici ovog soja s predumišljajem imali slab učinak i na svoj način, rekao bi Pekić, jeli smrt („Gubi se, noćas ne idem sam“), tek potvrđuje da je sraman postotak građana Srbije koji su palili sveće, razvlačili crni flor, zvonili i molili se protiv rata, istinski patili zbog Vukovara, Sarajeva, Srebrenice i drugih toponima najstrašnijeg stradanja u Evropi posle Drugog svet-skog rata.

Onima koji nisu pristajali na ubijanje preostali su snalazljivost i ženski svet: „Reč je o tanušnom sloju žena koje su se u isto tako tanušnom srednjem sloju uspele formirati kao emancipovane i nezaspeljene individue, i koje su svoje potomstvo vaspitale tako da se u novonastaloj situaciji ponaša po jasno utvrđenom obrascu. Govorimo o majkama, tetkama, ujnama i taštama de-

zertera i pacifista, o generaciji koja je neslobodu izbora svoje mladosti umela da investira u slobodni izbor naredne" (*Ratni Kandid*, Svetlana Slapšak, Radio B92, Beograd 1997). Posle pozivara dolazi pristajanje ili pobuna, na kakvu su se odlučili mnogi koji su već obukli uniformu. Ali i dilema kakvu je tragično okončao Miroslav Milenković (1951) koji se 20. septembra 1991. ubio na stočnoj pijaci u Šidu, između dva stroja rezervista, onih koji su bili rešeni da krenu put Vukovara i onih koji su ostavili oružje. „Tamo gde može da se bira samo između optužbe za kukavičku izdaju i pohvale za junačko ubijanje, nema mesta za čoveka. To je smisao Miroslavljeve žrtve“, zapisao je pred Predsedništvom Srbije, pod svećama upaljenim za sve

žrtve rata Ivan Čolović (*Grobnica za Miroslava Milenkovića, knjiga epitafa*, grupa nevladinih organizacija, Beograd, 2002). Između Milenkovića i smrti osmišljene negde daleko iznad njih bio je pozivar. Iako samo spona, bio je i ostao važan, jer ga se niko nije odrekao i neće. Pozivari nisu društvena grupa, neskloni su samoorganizovanju, ne traže dnevnicu iako su delili pozive i u vreme vazdušnih uzbuna. Smatraju valjda da su namireni većitim statusom važnog čoveka. Po logici Srbije danas, trebalo bi ipak da se i oni okoriste, za svojevrsni mrtvački muštuluk, jer da nije bilo njih, ne bi bilo ni dnevnica, te bi valjalo da se nekako ugrade, kao kad dobitnik na „bingu“ časti prodavačicu kod koje je kupio tiket.

Možda im nije pravo što više nemaju onoliku vlast, jer ovaj prigovor savesti sreću kvari, ali oni su i dalje srbijanska konstanta, srce Srbije, takorekuć. Niko ne može da tvrdi, naprotiv, da će njihova misija biti zauvek okončana. Ako i ne bude poziva za front, imamo novu varijantu: paljenje baraka na carini. Uvek je tu neugasla potreba za oživljavanjem sprege sa srodnim dušama, a to su nastojnici, predsednici kućnih saveta, penzionisani referenti za ONO i DSZ koji valjda i danas duže neupotrebljive gasmaske, njihovi ispisnici iz haustora koji uvek imaju savršen ulaz i izlaz i, iako nagluvi, pedantno beleže svaki orgazam u zgradi. Ili ga knjiže kao takav, pogotovu ako je reč o nekakvoj vanbračnoj vezi. Pa ako ih se sete za Dan bezbednosti... ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Recycle Bin Laden

JA OPET BIĆU VLAST

(Himna narodnjačke koalicije)

U ime svih nas sa koncerta Cece
Na kosovski zavet ja dod'o sam stih
Ne pominjem Slobu ni Šešelja Voju
Jer oni su i posle njih

A ustav pred nama još gluposti skriva
I svetli u tmuni k'o kosovski mit
A Jevropa nam nije alternativa
Jer idemo ka Rusiji
(Ja opet biću vlast)

Sumnjaju neki da muljamo kroz Južni tok
Sve dobija Moskva, a Beograd jok
Al' Kosovo možda sačuvaće nam
I kažem vam šta dobro znam
Ja opet biću vlast

U nama je sudbina budućih dana
I mnogi se s pravom i plaše za nju
Kroz vene nam protiče krv Nikolaja
Niko ne zna zašto smo tu
(Ja opet biću vlast) ■

BETONJERKA POLUMESECA

Glasaću za narodnjačku koaliciju, jer nemam snage da sam dignem ruku na sebe.

Tomislav Marković

Oglasi lične prirode

Piretehnički premijer (mali, ali tehničar!), iskusnan, napaljen, pravoslavno perverznan, neodustajan u erotskim avanturama, obožava seks u fotelji, glavni fetiš mu je Kosovo koje opasuje kad god praktikuje strapon, traži jebozovnog radikala sličnih osobina koji bi mu pomoću vibratora u obličju zardale kašike ispunio najsmelije seksualne fantazije.

Šifra „**Natprirodna koaliciona potencija**“

Puniji gospodin leve seksualne orijentacije, koji se usled preranog odlaska svog životnog partnera na privremeni rad pod požarevačku lipu u poslednje vreme oseća indisponirano, kupio bi efikasno sredstvo za borbu protiv erektilne disfunkcije i ostalih oblika erotske nepravde.

Šifra „**Ustani, Srbijo!**“

Mlad, polno radikalan, atraktivan, napaljen kao vučić u sezoni parenja, obožava seks u zapaljenoj hrvatskoj kući ili na zgaristu džamije, od lubrikanata koristi samo labelo (isključivo oralno), znalac stranih jezika (kunilingus), pružao bi erotske usluge (SM, bondaž, pissing, felacio) obdarenim Beograđanima i Beograđankama bez predrasuda u fotelji gradonačelnika. Diskrecija zagarantovana.

Šifra „**Najebaću vam se majke**“

Srpski domaćin, latentno potentan, ekstremno nadražljiv i lako razdražljiv, sposoban da nagna nagan na felacio, sa mozgom održava isključivo polne odnose, transseksualac (pada u trans pod uticajem brlje), strastveni ljubitelj dildo-bildinga i čvrstorkaškog fistinga, fleksibilne seksualne orijentacije (otkad pije fleksibilijum), traži koštunjavu domaćicu sličnih sklonosti za seks na svežem asfaltu.

Šifra „**Bez cimanja, pederi stop**“

Relativno mlad, zgodan kao maneken, ljubitelj duple penetracije (i Evropa i Kosovo), sveže razveden i razočaran u ljubav, traži erotsko pomagalo dužine 51%, sagarancijom od 4 godine, koje bi mu omogućilo da se samozadovoljava i uživa u blagodetima samačkog života.

Šifra „**Sam svoj majstor**“

Brkajlija u najboljim godinama, vatreni oralac, obožava sado-mazo sa samarom (i samardžićima), uvek spreman za erotsku akciju (po akcionom planu), ljubitelj porno filma „Moj na Kosovu“, upoznao bi perverznu damu sa redovnim kosovskim ciklusom, koja se loži na teritorijalnu celovitost i telesni integritet radi povremenih erotskih susreta na najvišem nivou (na vrhu Crven bana).

Šifra „**Najsladi su poljupci kad brkovi žare**“

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

MAROJEVIĆ, prof. dr RADMILO

MAROJEVIĆ, prof. dr Radmilo (N,N) panslavista, radikal, moskov, Karađoz u prokletoj avliji beogradskog Univerziteta. Svoju naučnu i političku karijeru ostvario je na Filološkom fakultetu u Beogradu, gde je diplomirao, magistrirao i doktorirao, da bi u vreme famoznog Zakona o univerzitetu postao i dekan (1998/1999). Marojević predstavlja paradigmatičnu figuru čija delatnost može najbolje posvedočiti o vrsti *reforme* koju je SRS sprovela u vreme vršenja vlasti, kao i o mogućim akcijama koje se za sada naslućuju iza slogana „Na tvojoj strani“ ili „Napred Srbijo!“. Da bi se bolje razumela politika ovog pulena Vojislava Šešelja, treba imati u vidu i to da je Marojević jedan deo svoje profesionalne karijere, kao slavista, proveo na Univerzitetu u Moskvi (1988/1991). Da mu je bila bliska i „leva i desna patriotska opcija u Rusiji“, kako je govorio, „i Zjuganov i Baburin, kao i Žirinovski“, čiju je trilogiju nameravao da prevede.

Pošto je postavljen na mesto dekana, Marojević je otpočeo infrastrukturne reforme pod geslom stvaranja *megakatedri*: od četrnaest je nameravao da napravi pet, i to mimo svake naučne logike. Albanski jezik je prebacio na romanistiku, a oni koji su želeli da proučavaju Šekspira morali su kurs da potraže na odseku za germanistiku. Rasturio je Katedru za opštu književnost (tzv. „večernji kurs“) i pripojio je srbistici, koju je opet nastojao da zasnjuje na načelima iz XIX veka. Osporio je hrvatski jezik i hrvatsku književnost, a sa posebnim zadovoljstvom se obračunao sa političkim neistomišljenicima (tj. „petom kolonom“, kako je govorio). U tim čistkama su *nastradali*: Ranko Bugarski, Miodrag Sibinović, Vladeta Janković, Nikola Milošević, Jasna Janićijević i dr. Ostali profesori bili su izloženi paski potpisivanja ugovora na osnovu novog Zakona o univerzitetu, koji je neograničenu moć davao upravo dekanu. Od jula meseca 1998, Marojević je zabranio profesorima Filološkog fakulteta da odlaze iz Beograda. Nakon 5. avgusta onemogućio je dalje potpisivanje ugovora čak i onim profesorima koji su napose pristali na sve. Zatvorio je fakultet i na ulaz postavio batinaše. Uprkos studentskom protestu, dekan koji je u međuvremenu dobio nadimak „Goropadni nadzornik zatvora“, nastavio je svoje nadahnuto reformisanje sistema. Kao vrhunskog stručnjaka, planirao je da u nastavu uvede Tiodora Rosića. S druge strane, na svojoj matičnoj Katedri za slavistiku je usled nedostatka kadra sam *pokrivao* šest do sedam predmeta. Njegova dekanska karijera se okončala u noći 4. februara 1999. pošto je grupa plaćenih batinaša pretukla studente, koji su iz protesta odbijali da napuste prostorije fakulteta.

Radmilo Marojević je studentske demonstracije 1996/97, koje je pratio iz Moskve, okarakterisao kao najsravniji period u istoriji BU. Inače redovni je profesor u Beogradu i na Palama. Tokom svojih zvezdanih trenutaka nije uspeo da postane akademik, za šta je okrivio svog nekadašnjeg mentora akademika Pavla Ivića. Poslednji put je viđen u javnosti u novembru 2006. (RTS) kada je govorio o svojoj borbi protiv uvođenja crnogorskog jezika. Sada s nestrpljenjem očekuje majske izbore i svoj moguć povratak na veliku *akademska* scenu ■